

datel zcela bezvýznamný. Co nám vylíčil ze svých styků s ním p. Merhout v dopise Syndikátu českého spisovatelstva, jak si dal Opočenský opatřovati od něho teprve v poslední chvíli nejzákladnější literaturu, Gindelyho Dějiny povstání českého, jest přímo žalostné. To mluví za celé stránky; to napovídá, jak budou se pěci články do Národní čítanky, nepravím všemi (jsou mezi přispěvateli jejími četná jména, která vylučují každé podezření), ale hanba dost veliká, alespoň některými...

Nebo v prospektu čtu, že stal „Česká literatura v 19. století“ napiše p. František Sekanina. Pan Sekanina jest jistě poctivý dělník literární, svědomitý referent literární, který stačí na deník lidový, ale jest s takový závažný úkol, jako jest ten zde? Jest možno říci předem, aniž jej urážím, že nikoli. Takový úkol žádá průpravy dlouholetého přísného studia odborného, nemá-li autor podati jen diletantský odvar z cizích děl...

Zato jsou lidé, jež hledáš mezi spolupracovníctvem, poněvadž víš, že měli by co říci svému národu, ale nenalézáš jich. Na př. jméno Emanuela Chalupného. Stará fysika znala „horror vacui“, moderní česká duše má svůj „horror personae“, nechuf k osobnostem, kterou to lze jediné pochopiti. Mohu nesouhlasiti někdy s methodou i s výsledky jeho bádání, a přece neumenšujuje to mé úcty k němu jako k závažné osobnosti, jejíž hlas zasluží vždycky poslechu a úvahy a nemá býti pomíjen zvláště při takových příležitostech, jako jest Národní čítanka. Co se ostatně stalo dru Chalupnému, jak ti, za něž se exponoval kdysi v Přehledu a proti nimž marně hájil v něm radikální stanovisko české politiky, když se ze „Šavlů obrátili v Pavly“, obrátili se — patrně proto, že obracení měli již jednou v krvi — ve svém novokřtěneckém radikalismu zády i k němu a přestěhovali se do jiného tábora s oficiálně pravověrným praporem radikálně vlasteneckým, zasluží si svého Aristofana. Starý Attičan psal svou Lysistratu prostřed války peloponneské, nic se neohlížeje na její hrůzy. Věřím, že přijde i český Aristofanes, který napiše dějiny žalostných přemetů a kotrmelců české intelektuálně luzy, která projevila tak nádherné pudy sebezachovavací a konservovala celou svou bezkarakternost pro lepší budoucnost. Bylo jí to umožněno jen tím, že ústa, nohy, žaludek a jiné méně ušlechtilé údy a orgány těla lidského jsou u ní mnohem vyvinutější než mozek a srdce.

Ještě Zvěřinova „Hydra“ a Právo lidu

Z článku p. Zvěřinova „Hydra“, uveřejněného v 17. čísle Kmene, jalo se Právo lidu po čtrnácti dnech v zoufalství a hněvu, že byla rozbita schůze Šmeralova, vytloukatí politický kapitál způsobem hodným politického bankrotáře. Článek dra Zvěřiny prohlásilo za účelnou a promyšlenou výzvu k potírání socialismu v Čechách násilím, z dra Zvěřiny učinilo vůdce a původce „zvěřince“, jak se ušlechtilě vyjadřuje, t. j. všech projevů novinových, obračejících se proti neslušnostem tisku šmeralovského, a zejména obvinilo jej *živě a podvodně*, že prý *doporučuje přímo vraždu jako politický prostředek proti českému socialismu*.

Napsal jsem a uveřejnil ve Večeru 5. července proti tomuto překrucování a lhaní tento protest:

1. V politické lokálce dnešního Práva lidu píše se, že v článku dra L. N. Zvěřiny „Hydra“ v 17. čísle Kmene byla *vražda „přímo doporučována jako politický prostředek proti socialistickému nebezpečí v Čechách“*.

Dovolte, abych ve Vašem listě veřejně prohlásil to za *bidnou lež a pomluvu*. Ani přímo, ani nepřímo nestojí nic takového v článku dra Zvěřiny „Hydra“. Vyzývám zde veřejně Právo lidu, aby *doslovným citátem* z článku dra Zvěřiny dokázalo své tvrzení.

Dr Zvěřina *konstatoval* pouze, že *Francie* „znavila se hlízy v začátcích — Jaurès padl výstřelem nepřítelů individua, Francie, řitici se vstříc tolika nebezpečím, oddychla si po prvé aspoň zde“. Nic víc.

Na české poměry nijak a nikde tohoto případu neobracel a ani přímo, ani nepřímo vraždy politické nedoporučoval.

2. Právo lidu *klame* své čtenářstvo, když tvrdí neustále, že dr Zvěřina psal proti socialismu, nebo proti straně sociální, nebo proti sociální demokracii, nebo dokonce proti dělnictvu. Dr Zvěřina označil zcela jasně, koho míní „českou hydrou“. Hned na počátku své stati napsal, koho potírá: „*A aby mi bylo rozuměno: Dr Šmeral et consortes*“ — ti a *jen ti* jsou mu hydrou. *S úctou a sympatiemi* mluví ve svém článku výslovně o sociálních demokratech protivného směru, o Habrmanech, Modráčcích, Picích.

3. Ve své stati řekl dr Zvěřina v podstatě totéž, z čeho nejednou a výrazy často tvrdšími obvinili Právo lidu a jeho šmeralovskou skupinu *sami sociální demokraté*, jako Modráček a Habrman, a co jest přesvědčením nejen valné většiny inteligence, nýbrž skoro celého českého lidu, i poctivého a čestného lidu dělného. Mravní rozhořčení Práva lidu jest pokrytecká komedie, novinářský manévř, který má zakrýti *rozklad ve vlastním táboře, pokračující den co den zoufaleji*.

4. Právo lidu uráží dra Zvěřinu i *osobně* — stavi jej do jedné řady s *redaktorem pornografického plátku, soudně stíhaným a trestaným*. To jsou manýry žlutého tisku a revolverové žurnalistiky, které zhnusily Právo lidu kdekterému slušnému člověku v Čechách, patřič si k té neb oné straně politické; manýry, na něž jest jediná odpověď: *hnus a opovržení* — což nejsou má slova o Právu lidu, nýbrž *soud vynikajícího předáka sociálně demokratického!* —

Odpovědi dostalo se mně 6. července v rubrice „Páté přes deváté“ toho smyslu: že prý se tvářím prostoduchým, že prý slova mnou citovaná úplně postačují k obvinění, jež proneslo Právo lidu, že prý mně odpouští Právo lidu vzhledem k velikým službám, jež jsem prokázal české kultuře v minulosti, dnešní mé spílání a že prý od Francouzů měl bych se konečně naučiti polemické služnosti.

Vyzval jsem Právo lidu, aby dokázalo *citátem* z článku dra Zvěřiny, kde „*přímo doporučuje vraždu jako politický prostředek v boji proti sociálnímu nebezpečí v Čechách*“. Místo důkazu dostalo se mně vytáček, lichotek a napomenutí — všeho jediným dechem, jak již to mají ve zvyku farizejci a obojetníci.

Opakuji tedy znova: Právo lidu *lhalo*, když obvinilo dra Zvěřinu z toho, že „*doporučuje přímo vraždu jako politický prostředek proti socialismu v Čechách*“. Nic takového *není* v článku Zvěřinově. Z něho — z věty, kterou jsem citoval — jest možno *nanejvýše* vyvoditi, že *souhlasil pro praelerilo* se zavražděním Jaurésovým v situaci *výjimečné a zoufalé pro nacionální myšlenku francouzskou* — ale nikdy, že *doporučoval u nás, v Čechách, v poměrech zcela jiných a normálních*, vraždění českých socialistů. To jest něco zcela různého a Právo lidu *falšovalo* smysl článku Zvěřinova, když mu podsunulo doporučování a propagování politických vražd v Čechách; *falšovalo* jeho smysl a ráz, když jej líčilo jako účelnou a smluvenou výzvu k násilnické akci politické.

Článek dra Zvěřiny vytryskl z hněvu, a dodávám: spravedlivého a oprávněného hněvu, a rozhořčení nad tiskovými perfidnostmi Práva lidu, nad celým jeho novinářským bojem, který, opakuji znova, zavrhuje nejen stranici, nýbrž již přímo i redaktoři Práva lidu, jako na př. F. V. Krejčí, který odsoudil v poslední Akademii příkře tyto způsoby, recte nezpůsoby. Ve větě o Jaurèsovi neučinil pak dr Zvěřina nic jiného, než že parafrázoval soud a mínění francouzského nacionalistického tisku; že jemu jako vášnivému nacionalistovi je stanovisko to blízké, rozumí se samo sebou. I já, kdybych měl voliti mezi stoupenci Jaurèsovými a takovým Barrèsem nebo Léonem Daudetem, rozhodl bych se pro tyto, poněvadž věřím, že jako básníci znají lépe národní duši francouzskou a jsou jí bližší.

Pokud jde o doporučování francouzských způsobů polemických, není možné neusmát se licoměrnosti Práva lidu. Právo lidu, které rve svému odpůrci dru Zvěřinovi čest osobní i spisovatelskou, káže polemickou morálku. Podívaná pro bohy!

Kde setkává se s takovou zvrhlostí lidskou, má i nejdvořnější Francouz odpovědi slovo, které se v tisku jen vytečkovává.

Dodatek. V dnešním Právu lidu (ze 7. července) dovolává se proti mně týž lokálkář Nové doby; ta prý odsuzuje souhlas s Jaurèsovou vraždou stejně ostře jako Právo lidu.

Na to odpovídám: Nedovolával jsem se Nové doby jako rozsudí v záležitosti Jaurèsové; jest mně tedy její názor na ni zcela lhostejný. Citoval jsem pouze odsudek Modráčkův a jeho orgánu o polemických manýrách Práva lidu, a ten je historický fakt.

Právo lidu

nemá patrně dosti na politických jizvách a šrámech, které si odnáší ze své ubohé „trestné výpravy“ proti Kmeni (abych mluvil politickým slovníkem tohoto listu), touží i po literárních. Habeat sibi! V nedělním čísle z 21. VII. snaží se mne pomluvit u literárních nevědomců a nevzdělců jako *šplhavce literárního národního*, který až dnes, za změněné situace politické, kořistě z nálady časové, nalezl viru v básníky národní, *upravdě však skutečnými básníky* národní duše ještě nedávno *opovrhoval*, neboť ve své Moderní literatuře české (1909) vynechal prostě Aloise Jirásku s odůvodněním, že mu šlo zde o činy básnické a umělecké. I stál by prý někdejší poměr můj k národu a národní ideji za rozbor; a Právo lidu touží, abych si takového kritika mstitele vyvolal.

Takový jest nejnovější stivínovský podvrh. Jeho původci a anticipando i vytoženému kritiku mstiteli (neboť není vyloučeno, že nevyskytne se nějaký ochotný Rádl číslo 2) píší zde *jednou provždy* za rámeček toto smuteční oznámení.

V úvodě ke své Moderní literatuře české, z něhož vytrhlo Právo lidu několik slov, napsal jsem na str. 7 tyto věty:

„Neuvádím-li některých jmen — třeba jména J. Holečkova, J. Herbenova, Terezy Novákové —, *neurážím jich tím a nebagatelisuji jich*: ležistiště díla jejich není v boji o básnickou a uměleckou formu, jsou spíše psychologové nebo kulturní historikové české lidové nebo národní duše, a psychologové a historikové jistě významní

a spisovatelé jistě dobří a úctyhodní. A stejný jest důvod toho, proč nezastavuji se u *práce tak objemné, úsilné a opravdové*, která jest životním úkolem Jiráskovým: jest to proto, že mně šlo zde o básnické a umělecké činy a těch není mně mimo zápas o uměleckou formu z *úsně horké a naléhavé chvíle, z dýmného varu dnešních sil a žvlů*.“

Každé dítě vidí, že zde liším mezi *spisovateli a básníky tvůrci*. Nepíši-li zde o Holečkovi, Herbenovi, Novákové, Jiráskovi, nepíši proto, že soudím: nejsou těmito, nýbrž oněmi. A nyní přijde Právo lidu a provede tento podvrh: Šalda vynechal Jirásku, „tohoto skutečného básníka národní duše“ — po soudu Práva lidu —, protože básníky národní duše tehdy ještě opovrhoval!

Kdežto pravda jest toto: Šaldovi nejvyšší hodnotou jest a byl vždycky — a právě v knižce Moderní literatura česká — opravdový básník tvůrce národní, a vynechal-li Jirásku, jako vynechal Holečka, Herbenova, Novákovou, bylo to proto, že mu neztělesňovali a nenaplnňovali tohoto nejvyššího pomyslu tvořivého: byli mu výbornými spisovateli, kulturními historiky, psychology, ne národními básníky tvůrci.

Jen ať přijde ten kritik, který by zrevidoval můj poměr k národu, národní ideji a národní tvorbě básnické! Nikdo netouží po něm více než já. Nalezne myšlenkově ideový vývoj tak jednotný a důsledný, mohu to říci s klidnou hrdostí, jako málokterý druhý u nás.

S klidným úsměvem může ho očekávatí někdo, kdo jako já cítil a vystihoval již před dvaadvaceti lety, při příležitosti Zpěvů pátečních, národně básnickou tvořivost Nerudovu, kdo jeden z prvních cítil a správně vyslovil národně tvořivého genia Máchova a Alšova, kdo napsal stati o problému národnosti v umění a o nové kráse v Bojích o zítřek, jehož Moderní literatura česká jest jedině horoucí volání po tvorbě národně tvůrčí jako jediném léku nevykoupené době, plázcí se těsně při zemi, zkomírající z nedostatku opravdového života nadosobního.

Nebude-li to právě falsátor ze řemesla, může se tu mnohému naučiti a poučiti pak jiné, třeba své P. T. sociálně demokratické straníky, o pravé tvorbě a pravém životě národním z plnosti ducha a síly jeho.

27. VII. 1918.

O samotě, tragismu, bolesti a jiných necivilnostech

Ve 29. čísle Kmene ve své stati o Otokaru Březinovi charakterisoval jsem moderní tvorbu básnickou vůbec a t. zv. generaci z let devadesátých zvláště *jako reakci* na pocit hluboké osamělosti, jako *úsilí překonati ji a uniknouti jí*. Tento odstavec mého článku dává poslední Cestě podnět k protestu, který se smísl i s krupějí zloby, bez níž se neobcházejí v určitých patentně modernistických listech. To prý jest osobní má zpověď; to prý je pravdivé jen pro mé umění; touto branou prý jsem se dostal ke své tvorbě, ale nepravda prý je to pro řadu moderních básníků dnešních i včerejších, pro Machara i Sovu, Dyka i Neumanna a j.

Lituji velmi, ale tato charakteristika není zpovědi, a nemyslil-li jsem zde na něco, byla to moje tvorba; neboť *nevešel-li* kdo v umění touto branou, byl jsem to já, jehož první verše byly zřejmě objektivistické: motivy z antické poesie a antického umění... Že zde nejde o zpověď, vidno i z toho, že jsem zde opakoval své kritické